

СБОГОМ,
И СТОЙ НА
СТУДЕНО
РОБЪРТ ФРОСТ

Издателство Жанет 45

е носител на националните награди:

Христо Г. Данов – за принос в националната книжовна култура:

в категория *Българска художествена литература* (2002);

в категория *Издание за деца* (2007);

в категория *Разпространение на българската книга* (2011)

Златен лъв на Асоциация *Българска книга*:

за цялостен принос в издаването на съвременна българска литература (2002);

за оформление и полиграфическо изпълнение (2005);

за динамична културна и издателска политика (2014);

за най-добър издателски проект (2016);

за цялостна политика и забележителни постижения в изданията за деца (2017)

Константин Константинов – за принос (2005) и цялостен принос в

книгоиздаването за деца (2018)

Южна пролет – за най-голям принос в издаването на дебютна литература

(2018)

и Наградата на ЮНЕСКО – Първи световен конкурс по дизайн на книгата,

Франкфурт (2003)

© Робърт Фрост, автор, 2023

© Зорница Христова, превод, 2023

© Александър Шурбанов, редактор, 2023

© Люба Халева, илюстрации и оформление, 2023

© Издателство Жанет 45, 2023

ISBN 978-619-186-764-6

I have a 1000
- 0

Съдържание

Предупреждение	9
При себе си	10
Призрачна къща	12
Моята ноемврийска гостенка	15
Любовта и един въпрос	18
Страх от бури	20
На размразяващия вятър	21
Молитва през пролетта	23
Болка в съня	24
Откровение	25
Туфа цветя	28
Прозорците затваряй	33
Бурна песен	34
Октомври	37
В немара	38
Пасището	39

Поправяне на зида	40
Смъртта на наемния работник	45
Домашно погребение	53
Слугиня на слугите	60
Купчина дърва	66
След бране на ябълки	70
Мушитрънчето	73
Пътят, който не избрах	74
Кръпка стар сняг	75
Време за разговор	76
Планът	77
За миг поне нещо	78
Огън и лед	79
Поспирайки в леса през снежна вечер	80
Сбогом, и стой на студено	82
Всичко златно свършва	83
Запознат с нощта	84
Мирният пастир	85
Влез	87
Всичко на всичко	88
Тайната	92
Напътствието	94
Следговор	99

the
Jama

r

o

nd
ace

to see that the

R T

Предупреждение

Ще дойдат дни – и ти ще спреш да знаеш,
сърцето – да подсказва; и дори
на глас неспирно да си го повтаряш,
ти ще забравиш, ще забравиш ти.

Сърцето млъкне ли – какво се случва
нехае паметта. Пък ти плачи,
затуй ли бърза всичко да научиш –
за да забравиш, да забравиш ти.

На себе си сърди се, клета душо!
Очаквах го, откакто те видях
тъй променена. Нещо ми подшушна:
тя ще забрави, ще забрави тя.

1897

При себе си

Бих искал тези, старите дървета,
които бриза няма да усетят,
да са не просто маската на мрака,
а до предела сетен да ме чакат.

Не би ме спряло нищо подир време
в просторните им сенки да поема
без страх, че шир пред мене се разгръща
и бавни колела праха обръщат.

За връщане назад не знам причина
и нека ме последват и надминат
онези, на които ще им липсвам
и ще се питат чувствам ли ги близки.

Те няма да ме видят променен,
а в същите неща по-убеден.

1913

Този превод започна преди двайсет години, на третия етаж в болница „Шейново“, докато чаках да родя първото си дете. Стоях месец, имаше опасност да загубя бебето, и се залисвах с работа, за да запазя някак здравия си разум. Съвсем подходящо есето, което имах да превеждам, беше „За скръбта и разума“ на Йосиф Бродски. Посветено е на Фрост.

Бродски започва с това, че Фрост се смята за „поет на провинцията, на селските пейзажи“, „простонароден, грубоват, остроумен стар джентълмен с, общо взето, позитивен мироглед“ – та неговото стихотворение „Влез“ е отпечатано от Военновременния съвет на книгите в петдесет хиляди екземпляра и разпратено да повдига бойния дух на войниците, та самият Кенеди го кани да чете стихотворение при встъпването си в длъжност; в късна възраст го приемат едва ли не за „патриарх на американската литература“, ако бихте ми простили израза.

Обаче, казва Бродски, всичко това показва дълбоко неразбиране. Писателят Лайънъл Трилинг е далеч по-близо до истината, когато нарича Фрост „смразяващ поет“. А страхът е нещо различно от трагедията – тя е свършен факт, а той е ужасът от това на какво си способен. И той разчепква същото това стихотворение, „Влез“, за да покаже как всъщност героят му е изключително мрачен, как той обмисля ако не самоубийството, то смъртта. Преминаването от здрач към

„колонния мрак“ на гората, осезаемия край на светлината, която е угаснала със залеза, но е останала „една песен време“ в „птичите му гърди“. И все пак, отбелязва Бродски, стихотворението не се заключава само в скръбта, а в борбата на разума с нея, една много особена борба, в която двата противника не се омаломощават взаимно, а си придават сила. И така е в огромно количество от стихотворенията в този сборник. Докато ги превеждах, виждах отпъждането на страха, който ти пречи да се радваш на щастието, което е сега, в момента – „о, дай ми в днешните цветя наслада/и нека мисълта да не пропада/към спорната беритба“, опасението, че това, което правиш, може да няма смисъл за другите „тъй е отредено –/и в общо дело да сме разделени“, преходността на онова, което ни движи – „и само с думи дете не ни пита/какво да правим с нещо изветряло“, и много често загубата на способността да се свържеш с другия, да общуваш богато и дълбоко, понякога изразена съвсем открито – „Ех, жалко, ако се наложи/буквалното да изречеш/накрая само за да можеш/с приятел да се разбереш“, понякога в прозрачна алегория като тази за поправянето на стената, на която съседът толкова държи, въпреки че не е ясно защо „за доброто съседство трябва здрави огради“ – впрочем говорещият така и не го пита, въпросът му си остава от тази страна на оградата. Има и много стихотворения, особено от „разказните“, тези в „На север от Бостън“, които съвсем директно говорят за смъртта, загубата, лудостта.

Ами да, ще кажете, много ясно, вижте биографията на самия Фрост. Баща му – учител, журналист и неуспешен кандидат за градски данъчен инспектор – умира, когато момчето е на единайсет години. Бил страстно въввлечен в политиката, веднъж дори някой стрелял по него през прозореца на редакцията. По време на избори използвал сина си в кампаниите. Оставил семейството с осем долара. Робърт учи в Харвард, но не завършва поради болест; жени се и за-

минава с жена си Елинор за фермата, която дядо му е купил за тях малко преди смъртта си. Остава там девет години, но не го бива особено в тази работа, въпреки че тя очевидно му е безкрайно интересна. Стихотворенията в този сборник са пълни с лопати, коси, купчини дърва, кошове за ябълки, садене на овощни градини, наемни работници, пасбища и гори. Препратките в тях, както отбелязва Бродски, са много прикрити – Фрост не демонстрира ерудицията си, „защото има толкова много от нея“. Освен това по някакъв начин държи много на физическия свят. Когато говори за нападалите по земята ябълки, които ще идат в коша за ракия, „като без тях да може“, Фрост не използва тези ябълки само за претекст. Те не са само повод да каже „уж много ни пука за това, което правим, а в един момент го изоставяме, сякаш вече не е важно, и не ни е грижа дали така трудът ни ще се обезсмисли“. Не, той говори и конкретно за ябълката, здрава отгоре, но кафява и разкашкана откъм земята. Тези стихотворения са много физически, в тях са важни допирът, миризмата, тежестта, студът, съзнателно отглежданото усещане, че си жив.

Казах ли, че майка му умира от рак петнайсет години след баща му, че през 1920 г. трябва да заведе сестра си в клиника за душевноболни, че и той, и майка му, и жена му страдат от депресия, че губи четири от шестте си деца (Елинър Бетина умира ден след раждането си, Елиът – на четири години, от холера, Марджъри – при усложнения след раждане, а Каръл се самоубива на трийсет и осем)? Съпругата му пък умира от рак на гърдата през 1937 г. Десет години по-късно едно от останалите две деца, Ирма, също страда от психическо заболяване и влиза в клиника. Да, скръбта си е съвсем истинска.

И все пак не е само разумът това, което се бори със скръбта. Мисля, че точно физическите детайли крият мрачно и бурно жизнелюбие, една лична способност за щастие, която може да бъде много заразителна. Вижте стихотворението

за размразяващия вятър или това, в което „морето набъбва към земите прастари, дето миди хрущят и век папратов още настъпва“, и ще видите, че тая работа с „щастieto компенсира с височина липсващата му дължина“ също е съчинение по преживяно. Част от мощта на смъртта е превърната в енергия за живот. И тази енергия се усеща, увлича, забърсва читателя със себе си. Затова много държах преводът да съхрани ритъма, да спази скоростта, с която се четe английският текст, да не я убива с преекспониране на коварните думи, които могат да обърнат смисъла, да остави читателят да се спъне в тях, тичайки, вместо да ги заобикаля предпазливо, защото усещането при четене на оригинала не е хич лабораторно. Преди да ни препратят към Данте, към мита за Пан или към каквото си щете, тези стихотворения ни пращат към паметта за собствените ни емоции. Или към това, което чувстваме сега.

Бebето, което чаках тогава, когато превеждах тези първи стихотворения, вече завършва гимназия. Надявам се да ги хареса.

Робърт Фрост
СБОГОМ, И СТОЙ НА СТУДЕНО

поезия

Преводна
Първо издание

Превод от английски *Зорница Христова*

Редактор *Александър Шурбанов*
Художник *Люба Халева*
Коректор *Мария Венедикова*

Формат 70/100/16
Печатни коли 6,5

Печат: Полиграфически комплекс Жанет 45 – Пловдив
бул. „Александър Стамболийски“ № 9, тел. 032/60 90 90

Издателство Жанет 45 ООД – Пловдив
бул. „Александър Стамболийски“ № 9,
тел. 032/60 90 90; факс: 032/60/90/60

www.janet45.com

ISBN 978-619-186-764-6